

ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ. МОНІТОРИНГ ТА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ

УДК 332.3:332.27

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2023.04.01>

ПЛАНУВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ І ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Л. Я. НОВАКОВСЬКИЙ,

доктор економічних наук, професор, академік НААН,

Національна академія аграрних наук України,

Email: novmailll@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2561-918X

І.О. НОВАКОВСЬКА,

доктор економічних наук, професор,

член-кореспондент НААН

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Email: novakovska@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1473-7543

Анотація. Концепцією Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель, що схвалена Урядом у січні 2022 року визначено, що сучасний стан земельних ресурсів переважної частини країни характеризується як напружений, а подекуди - кризовий з тенденцією до погіршення. Однією з причин нераціонального використання земель є відсутність єдиної державної системи їх охорони.

У статті досліджуються проблеми удосконалення нормативно-правової бази особливої охорони земель відповідно до положень ст.14 Конституції України. Підкреслюється необхідність кодифікації норм чинного законодавства відповідно до вказаного конституційного припису та офіційного правового визначення цього терміну. Єдина система охорони земель повинна включати центральний орган виконавчої влади у галузі реалізації земельних відносин, повернути землеустрою соціально-економічні та екологічні функції збереження, раціонального використання та охорони земельно-ресурсного потенціалу, розроблення та реалізацію законодавчих нормативно-правових актів і нормативів щодо охорони земель, обґрунтовано систему обмежень землекористування, екологічного стимулювання та моніторингу земель.

Розглянуто стан наукових розробок прогнозування і планування землекористування та особливості складання прогнозової (передпроектної) документації із землеустрою. Аналізуються законодавчі зміни щодо збереження сільськогосподарських угідь та відміни оплати втрат сільськогосподарського виробництва, обумовлених вилученням земель з обороту та погіршенням їх стану.

Обґрунтовано пропозиції щодо реформування системи контролю за використанням та охороною земель з зосередженням державного контролю в органі виконавчої влади, який є самостійним і не відповідає за реалізацію державної земельної політики, повернення місцевим радам функцій по здійсненню самоврядного контролю, зрівнявши їх повноваження з функціями державних органів щодо контролю за використанням і охороною земель, створення системи громадського контролю під егідою місцевих рад та територіальних громад.

Ключові слова: прогнозування, планування, землекористування, особлива охорона земель, документація із землеустрою.

Постановка проблеми

Конституція України зафіксувала суспільне значення землі для Українського народу і принципи її особливої охорони як основного національного багатства.[1] Основним багатством земля визначається не її вартісними показниками в ринковій економіці, а своєю незамінністю як засіб виробництва у сільському господарстві, оскільки біля 98 % загального обсягу продовольства виробляється з землі. [2]

Недоречними є порівняння щодо використання однієї й тієї ж земельної ділянки для сільськогосподарського виробництва або ж для розміщення промислових об'єктів за обсягом виробленої на цій площі продукції. Вартість промислової продукції незрівнянно вища, але ж досягнення продовольчої безпеки та сприяння сталому розвитку сільського господарства у світі серед Сімнадцяти цілей займає друге місце за визначенням Саміту ООН у 2015 році.

У чинному законодавстві замість «особливої охорони» як об'єкта застосовується термін «охорона», [3] об'єктом особливої охорони визнано

грунти, [4] відсутнє офіційне правове визначення терміну. Ми вважаємо, що було б доцільним внести до закону України «Про охорону земель» офіційне визначення терміну «особлива охорона земель як основного національного багатства України» та кодифікувати норми Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України, Закону України «Про охорону земель» та інших законодавчих актів у відповідності до ст. 14 Конституції України.

Вкрай важливо конкретизувати правові основи, принципи та положення реалізації цього конституційного припису. Зокрема, утворити єдину систему охорони земель і мати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин. Зосередити проведення землевпорядкування на створення сприятливого економічного та екологічнобезпечного середовища і розвиток продуктивних сил України, повернувши землеустрою соціально-економічні та екологічні функції; завершити розроблення нормативів у галузі охорони земель і запровадити науково обґрунтовану

систему обмежень і екологічного стимулювання землекористування; удосконалити контроль за використанням і охорони земель та моніторинг земель і ґрунтів.

Термін «землекористування» як вид природокористування нами трактується «як сукупність заходів, що здійснюються суспільством у процесі вивчення, розподілу, використання та охорони земель як основного національного багатства з метою розміщення продуктивних сил, розвитку народногосподарського комплексу, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини». [5, 23]

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розроблення проекту Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель України, регіональних обласних програм використання та охорони земель, розвитку земельних відносин, відтворення родючості ґрунтів та Київської міської програми пов'язані з діяльністю Головного науково-дослідного та проектного інституту землеустрою, колективів регіональних науково-дослідних і проектних інститутів землеустрою Держземагенства та Держгеокадастру, а також комунального підприємства «Київський інститут земельних відносин» Київміськради. Безпосередньою розробкою програм керувало багато науковців, зокрема Добряк Д.С., Бистряков І.К., Гуцуляк Г.Д., Дорош Й.М., Муховиков А.М., Новаковський Л.Я., Палеха Ю.М., Третяк А.М. та інші. Ними опубліковані наукові роботи, статті, підготовлені проекти нормативно-правових актів з питань прогнозування землекористування, а також планування

використання та охорони земель. [6-11, 22, 24, 25]

Узагальнення науково-методичних засад складання прогнозної (передпроектної) та планувальної документації здійснено професорами Л.Я. Новаковським і А.М. Третяком та опубліковано в 2015 році у Довіднику із землеустрою (розділ 3, сс. 192-220).[9]

У зв'язку з децентралізацією управління та реформуванням місцевого самоврядування професори Мартин А.Г., Новаковська І.О., Дорош О.С., Палеха Ю.М. та інші здійснили дослідження проблем удосконалення планування територій територіальних громад, зокрема особливості розроблення землевпорядної документації схем землеустрою в сучасних умовах. [12-14]

Заслужують також на увагу «ряд пілотних проектів комплексного плану просторового розвитку територій територіальних громад у Харківській області, що складені об'єднаними колективами розробників землевпорядної та містобудівної документації». [15] Вказані проекти виконано як результат об'єднання окремих видів землевпорядної й містобудівної документації, згідно законодавства, в одночасно єдину документацію.

Метою статті є напрацювання пропозицій щодо розроблення системи нормативно-правових актів особливої охорони земель і нормативних документів прогнозування та планування у сфері регулювання та охорони земель, складення відповідної землевпорядної документації.

Аналізується система контролю за використанням та охороною земель як один із важливіших факторів раціоналізації землекористування та

збереження та відтворення земельних ресурсів.

Матеріали і методи дослідження

В залежності від завдань дослідження проаналізовано масив нормативно-правових актів і розглянуто прогнозну документацію використання та охорони земель м. Києва впродовж 2001-2025 рр., окремих областей. Застосовано монографічний, системно-аналітичний та інші методи аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення

Згідно Довідника із землеустрою прогнозна (передпроектна) документація із землеустрою включає:

програми використання та охорони земель (загальнодержавна, регіональні, місцеві);

схеми землеустрою (адміністративного району, протиерозійних заходів яружно-балкової системи, гідрографічного басейну). [9]

У Законі України «Про землеустрій» розроблення схеми землеустрою протиерозійних заходів яружно-балкової системи та гідрографічного басейну не передбачено, хоча вказані схеми раніше складалися. Зараз розробляються «техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель відповідних адміністративно-територіальних одиниць». [16]

«Програма має своїм основним завданням обґрунтування потреб у землі кожної із галузей народного господарства відповідно до прогнозів їхнього розвитку і розміщення на перспективу; визначення земель, які

без порушення сталості ґрунтово-біологічної екосистеми можуть бути використані для збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції або для розміщення не-сільськогосподарських об'єктів; визначення площ угідь, які потребують здійснення заходів її охорони від дії несприятливих процесів і факторів; встановлення обсягів капітальних вкладень, необхідних для поліпшення використання й охорони земельних угідь, черговості та економічної ефективності намічуваних заходів.» [9]

Основні положення і пропозиції щодо складання загальнодержавної програми використання та охорони земель нами розглянуто в статті «Управління землекористуванням і проблеми охорони основного національного багатства», а «правові засади і досвід розроблення регіональних програм використання та охорони земель у статті з аналогічною назвою». [17]

Прикро, що до жовтня 2023 року, відповідно до Концепції загальнодержавної програми від 19.01.2022 р. на розгляд Уряду не подано проект самої Програми, а зміни в Концепцію, обумовлені воєнним станом, не провадилися. Вказане затримує подання проекту програми на затвердження Верховної Ради України і унеможливорює здійснення обґрунтованого перерозподілу земель і пришвидшення реалізації інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення економіки під час воєнного стану та у відбудовний період (впродовж 10 років припинення воєнного стану).

Вносилися пропозиції, щоб реалізацію вказаних проектів провадити на землях сільськогосподарського призначення та/або на землях про-

мисловості, крім земель в межах територій міст – центрів областей, Києва та Севастополя, без зміни цільового призначення, відшкодування збитків і втрат сільськогосподарського виробництва. [18] Вказані проекти правових норм не узгоджуються з конституційними положеннями щодо особливої охорони земель та приписами ст. 23 Земельного кодексу щодо пріоритетності земель сільськогосподарського призначення з іншими категоріями земель.

Охорона земель як система правових, організаційних, економічних та інших заходів включає як одне з актуальних і першочергових завдань збереження сільськогосподарських угідь і лісових земель шляхом запобігання необґрунтованому вилученні їх. З цією метою з 1962 року запроваджено відшкодування втрат сільськогосподарських угідь у зв'язку з вибуттям їх з сільськогосподарського обороту. У жовтні 1991 року встановлена необхідність відшкодування втрат лісогосподарського виробництва. Затверджено нормативи відшкодування втрат для кожної області у розрахунку на 1 га площі. За обмеженості коштів Державного бюджету місцеві ради за рахунок коштів цих фондів фінансували абсолютну більшість землеохоронних заходів.

Викликає подив виключення із законодавства відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва взагалі згідно із Законом (№ 2698 – IX від 19.10.2022 р.). Його назва «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель» [18] не має відношення не лише до

удосконалення законодавства, а й позбавлена логіки. Без будь-якого обґрунтування і оприлюднення в законопроекті, що прийнятий у першому читанні, додатково внесена до другого читання правова норма, яка існує понад 60 років в Україні і по-суті залишається майже єдиним фінансовим ресурсом охорони земель. Оскільки землі лісогосподарського призначення переважно є державними, захист їх є надійнішим, а втрати лісогосподарського виробництва в Законі залишено. Сільськогосподарські угіддя, охорона яких є об'єктом особливої державної безпеки, не знайшли захисту у народних обранців.

Докорінного удосконалення вимагає система контролю за використанням і охороною земель. З набуттям незалежності Україною, починаючи з Земельного кодексу в редакції від 13.03.1992 року, державний контроль здійснювали безпосередньо Ради народних депутатів, Держкомзем, Міністерство охорони природи, інші уповноважені на те державні органи. [19] З утворенням з 1996 року єдиної системи земельних органів фактично держконтроль провадився Держкомземом і його територіальними органами. Самоврядного та громадського контролю тоді не існувало. Окремих органів з питань контролю за землекористуванням у складі Держкомзему також не було. Пізніше створили Держземінспекцію, а потім центральний орган нагляду (контролю) у сфері агропромислового комплексу, який координувався Мінагрополітики.

Зміни у Положення про здійснення громадського контролю внесли у жовтні 2012 р. і відмінили його у квітні 2021 року. Тоді ж виключили із Земельного кодексу статтю щодо здійснення самоврядного контролю.

Зараз державний контроль покладено на Держгеокадастр, а за виконанням законодавства про охорону земель – на Держекоінспекцію. Цей контроль також здійснюється виконками сільських, селищних, міських рад, при чому вони набувають повноважень у разі прийняття відповідною радою рішення про проведення такого контролю.

Системи контролю, що існували, мали ряд серйозних недоліків. Переважно контроль обмежувався перевіркою документів про оформлення та перехід прав на землю. Стан родючості ґрунтів, його динаміка та моніторинг ґрунтового покриву майже не здійснювалися. Органи місцевого самоврядування не мали законодавчо визначених важелів для того, щоб контроль був ефективним.

Покладення на Держгеокадастр повноважень по здійсненню державного контролю за діяльністю, яка відноситься до його сфери (землеустрій, держгеокадастр, охорона земель, моніторинг земель і ґрунтів) позбавлено будь-якої логіки. Через відсутність необхідної землевпорядної документації занедбано кількісний і якісний облік земель, а сучасний стан моніторингу не дозволяє здійснювати аналіз і визначати прогностичні показники розвитку землекористування. За даними Держстату впродовж 2015-2020 рр. розораність земель зросла на 216 тис. га (0,26 %). Згідно Концепції, що затверджена Кабміном 19 січня 2022 р., передбачено зменшити за 10 років на 10, 2 млн га кількість ріллі в Україні.[2] За десятиріччя 2011-2020 рр. площа орних земель скоротилася на 813 тис. га.

З 1 січня 2016 р. припинено облік кількості земель за формами 6-зем і 2-зем. Ведення кількісного обліку за

затвердженими новими формами, що передбачалося з 1 липня 2016 року не здійснюються. За відсутності моніторингу земель та обліку їх якісних характеристик не має бази для управління процесами родючості ґрунтів, охорони земель, землевпорядкування, контролю за використанням та охороною земель. Держекоінспекція не в змозі здійснювати повноцінний державний контроль за виконанням законодавства про охорону земель.

Не витримує критики і редакція закону щодо здійснення держконтролю виконавчими органами сільських, селищних і міських рад тільки у випадку, коли відповідна рада приймає рішення про здійснення такого контролю. У випадку, коли сесія не прийме цього рішення дивним буде відмова держави від контролю частини території країни, тобто ухилення від виконання загальнодержавних обов'язків. У цьому відношенні самоврядний контроль за використанням та охороною земель, що існував раніше, не був пов'язаний з рішенням рад щодо здійснення або нездійснення контролю. Тобто був універсальним. Крім того, він був за законом обов'язковим і його слід було б залишити, урівнявши основні права місцевих рад, як суб'єктів контролю з державними органами.

Не виключена можливість здійснення контролю самостійним органом, який можна було б утворити шляхом реорганізації Держгеокадастру або виключити з закону положення про необхідність вирішення питань контролю сесіями відповідних рад суттєво розширивши їх повноваження (ст. 61).

Основним завданням як державного, так і громадського контролю за використанням і охороною земель

залишається збереження потенціалу сільськогосподарських угідь в умовах глобальних змін клімату, подальшого розвитку земельного ринку і децентралізації влади, відновлення виробництва в повоєнний період.

Висновки

Відсутність системи нормативно-правових актів, нормативних документів, зокрема норм і правил у сфері землеустрою, нормативів щодо охорони земель і відтворення родючості ґрунтів стримує раціональне використання та належну охорону земель. Серед них визначальна роль належить конкретизації правових основ, принципів та положень щодо реалізації конституційного припису про особливу охорону земель як основного національного багатства. Створення єдиної системи охорони земель з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, та зосередження проведення землевпорядкування на створення економічного та екологічнобезпечного середовища і розвиток продуктивних сил країни слід вважати основними завданнями землеохоронної діяльності у повоєнний період.

Відповідно до Конституції України, Земельного кодексу України, Законів України «Про землеустрій», «Про охорону земель», «Про державні цільові програми» документація із землеустрою щодо прогнозування та планування землекористування повинна включати:

Загальнодержавну цільову програму використання та охорони земель;

регіональні програми використання та охорони земель АРК і областей;

програми використання та охорони земель міст Києва та Севастополя; схеми землеустрою адміністративно-територіальних одиниць;

схеми землеустрою територій територіальних громад;

комплексні плани просторового розвитку території територіальної громади.

«Загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, відповідно ст. 85 Конституції України затверджуються Верховною Радою України. Отже, їх розроблення є конституційним обов'язком». [1] Основним Законом (ст. 116, 119, 138, 142) також регулюються питання у галузі земельних відносин, які реалізуються Кабінетом Міністрів, Радою Міністрів АРК, органами місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо розроблення програм (схем) на відповідних рівнях.

Загальнодержавна і територіальні програми, схеми землеустрою адміністративного району, територій територіальних громад повинні містити розділи щодо проведення протиерозійних заходів. Особливої актуальності в умовах воєнного стану та у відновний період стало розмінування територій, рекультивация сільськогосподарських угідь, використання техногенно-забруднених земель.

Збереження сільськогосподарських угідь, їх пріоритетність та запобігання необґрунтованому вилученню потребують поновлення норм законодавства щодо відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.

Удосконалення система контролю за землекористуванням неможливе без запровадження новітніх інформа-

ційних технологій і матеріалів дистанційного зондування Землі.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про схвалення Концепції Загально-державної цільової програми використання та охорони земель: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.01.2022 р. № 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text>
3. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV -ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/224977__563543
5. Новаковська І.О. Економіка землекористування: навч. посібн. - К.: Аграр. наука, 2018. - 400 с
6. Про затвердження Програми використання та охорони земель міста Києва на 2006 - 2010 роки: рішення Київської міської ради від 21.12.2006 р. № 485/542. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=053BXFCAB1>
7. Про затвердження Міської цільової програми використання та охорони земель міста Києва на 2016-2020 роки: рішення Київської міської ради від 14.07.2016 р. № 729/729. URL: [file:///C:/Users/povma/Downloads/729-729%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/povma/Downloads/729-729%20(1).pdf)
8. Про затвердження Міської цільової програми використання та охорони земель міста Києва на 2022-2025 роки: рішення Київської міської ради від 07.10.2021 р. № 2727/2768. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MR212854>
9. Довідник із землеустрою / за ред. Л.Я. Новаковського. 4-те вид. перероб. і доп. Київ: Аграр. наука. 2015. 492 с.
10. Новаковська І.О. Управління міським землекористуванням: монографія. К.: Аграр. наука. 2016. 304 с.
11. Новаковський Л.Я. Чом, чом, земле моя: роздуми про землекористування. Київ: Аграр. наука. 2020. 516 с.
12. Мартин А.Г. Просторове планування в Україні: виклики воєнного часу та післявоєнного відновлення: матеріали міжнародної конференції «Planning and use of territories within the context of inclusive development», 17-18 травня 2023 р. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/37547/1/MMNPK_Planning_and_use_of_territories_within_the_context_of_inclusive_development_2023-199-201.pdf
13. Новаковська І.О. Сучасні проблеми землеустрою в контексті охорони земель. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель № 3(2022). сс. 4-17. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.03.01>
14. Дорош О., Дорош А., Застулка І.-О. Соціально-економічні параметри функцій території територіальних громад у контексті просторового планування. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель № 2(2022). сс. 43-53. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.02.04>
15. Комплексні плани просторового розвитку територій Роганської та Пісочинської громад Харківського району Харківської області. URL: <https://nubip.edu.ua/node/105324>
16. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
17. Новаковський Л.Я., Новаковська І.О. Правові засади і досвід розроблення регіональних програм використання та охорони земель. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель № 2 (2023). сс. 4-14. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2023.02.01>

18. Закон України від 19.10.2022 р. № 1621-IV "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи озброєння прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони землі". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-20#Text>
19. Земельний кодекс України в редакції Закону України № 2196-XII від 13.03.1992 р. Земельне законодавство України. У 2-х книгах. Кн. 1-ша – К.: Урожай, 2002. с. 102-150
20. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
21. Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 р. № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF#Text>
22. Iryna Novakovska, Volodimir Bulgakov, Semjons Ivanov, Imars Dukulis. Formation of sustainable land-use systems in erosion dangerous landscapes. 17 International Scientific Conference «Engineering for rural development, Volume 17, May 23-25, 2018/ Latvia University of Life Sciences and Technologies Faculty of Engineering, p. 378 – 386. doi: 10.22616/ERDev2018.17.N489
23. Novakovska I.O., Kustovska O.V. Economics of land use and land management. Part I: textbook. Kyiv: NUBiP of Ukraine, 2022. 408 p.
24. O.H. Tarariko, T.V. Iliencko, T.L. Kuchma, I.O. Novakovska. Satellite agroecological monitoring within the system of sustainable environmental management. Agric. sci. pract. 2019. 6(1): 18-27. (DOI: <https://doi.org/10.15407/agrisp.6.01.018>)
25. Новаковська І.О., Гунько Л.А., Долинський І.М. Наукові засади сталого роз-

витку міського землекористування: монографія - К.: Видавничий центр НУБіП України. 2023. 243 с.

References

1. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.01.2022 r. № 70. «Pro skhvalennya Kontseptsii Zahal'noderzhavnoyi tsil'ovoyi prohramy vykorystannya ta okhorony zemel'» Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2022-%D1%80#Text>
3. Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 r. № 962-IV -VR «Pro okhoronu zemel'». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
4. Zemel'nyy kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 r. № 2768-III. Available at: https://zakononline.com.ua/documents/show/224977__563543
5. Novakovska, I. O. (2018). Ekonomika zemlekorystuvannya [Economics of land use], Agrarian. science, 400.
6. Rishennya Kyiv's'koyi mis'koyi rady vid 21.12.2006 r. № 485/542 «Pro zatverdzhennya Prohramy vykorystannya ta okhorony zemel' mista Kyieva na 2006 - 2010 roky». Available at: <http://consultant.parus.ua/?doc=053BXFCAB1>
7. Rishennya Kyiv's'koyi mis'koyi rady vid 14.07.2016 r. № 729/729 «Pro zatverdzhennya Mis'koyi tsil'ovoyi prohramy vykorystannya ta okhorony zemel' mista Kyieva na 2016-2020 roky». Available at: [file:///C:/Users/novma/Downloads/729-729%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/novma/Downloads/729-729%20(1).pdf)
8. Rishennya Kyiv's'koyi mis'koyi rady vid 07.10.2021 r. № 2727/2768 «Pro zatverdzhennya Mis'koyi tsil'ovoyi prohramy vykorystannya ta okhorony zemel' mista Kyieva na 2022-2025 roky». Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/MR212854>

9. Novakovskyi, L. Ya. ed. (2015). Dovidnyk iz zemleustroyu [Handbook of land management]. 4th type processing and additional Kyiv: Agrar. science. 516.
10. Novakovska, I. O. (2016). Upravlinnya mis'kym zemlekorystuvannyam. [Management of urban land use]. K.: Agrarian. Science, 304
11. Novakovskyi, L. Ya. (2020). Chom, chom, zemle moja: rozdumy pro zemlekorystuvannya [Why, why, my land: reflections on land use.] Kyiv: Agrarian science, 516.
12. Martyn, A. G. (2023). Prostorove planuvannya v Ukraini: vyklyky voyennoho chasu ta pislyavoyennoho vidnovlennya [Spatial planning in Ukraine: challenges of wartime and post-war reconstruction.] Proceeding of the international conference. Planning and use of territories within the context of inclusive development. Available at: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/37547/1/MMN-PK_Planning_and_use_of_territories_within_the_context_of_inclusive_development_2023-199-201.pdf
13. Novakovska, I. O. (2022). Suchasni problemy zemleustroyu v konteksti okhorony zemel' [Modern problems of land management in the context of land protection]. Land management, cadastre and land monitoring, 3, 4-17. doi: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy> 2022.03.01
14. Dorosh, O., Dorosh, A., Zastulka, I.-O. (2022). Sotsial'no-ekonomichni parametry funktsiy terytoriy terytorial'nykh hromad u konteksti prostorovoho planuvannya [Socio-economic parameters of the functions of the territory of territorial communities in the context of spatial planning]. Land management, cadastre and land monitoring, 2, 43-53. doi: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy> 2022.02.04
15. Kompleksni plany prostorovoho rozvytku terytoriy Rohans'koyi ta Pischyn'skoyi hromad Kharkivs'koho rayonu Kharkivs'koyi oblasti. Available at: <https://nubip.edu.ua/node/105324>
16. Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 r. № 858-IV «Pro zemleustriy». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
17. Novakovskyi, L.Ya., Novakovska I.O. (2023) Pravovi zasady i dosvid rozroblennya rehional'nykh prohram vykorystannya ta okhorony zemel' [Legal basis and experience of developing regional land use and protection programs]. Land management, cadastre and land monitoring, 2, 4-14. doi: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2023.02.01>
18. Zakon Ukrainy vid 19.10.2022 r. № 1621-IV «Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vidnovlennya systemy oformlennya prav orendy zemel'nykh dilyanok sil'skohospodars'koho pryznachennya ta udoskonalennya zakonodavstva shchodo okhorony zemel'». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-20#Text>
19. Zemel'nyy kodeks Ukrainy v redaktsiyi Zakonu Ukrainy № 2196-XII vid 13.03.1992 r. Zemel'ne zakonodavstvo Ukrainy. U 2-kh knyakh. Kn. 1-sha – K.: Urozhay, 2002, 102-150.
20. Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1621-IV «Pro derzhavni tsil'ovi prohramy» Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15#Text>
21. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.01. 2007 r. № 106. «Pro zatverdzhennya Poryadku rozroblennya ta vykonannya derzhavnykh tsil'ovykh prohram» Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF#Text>
22. Iryna Novakovska, Volodimir Bulgakov, Semjons Ivanov, Imars Dukulis. (2018) Formation of sustainable land-use systems in erosion dangerous landscapes. Proceeding of the 17 International Scientific Conference. Engineering for rural development. Volume 17, May 23-25, 2018/ Latvia University of Life Sciences and Technologies

- Faculty of Engineering. 378 – 386. doi: 10.22616/ERDev2018.17.N489
23. Novakovska, I. O., Kustovska, O. V. (2022). Economics of land use and land management. Part I. Kyiv: NUBiP of Ukraine, 408.
24. Tarariko, O.H., Iliencko, T. V., Kuchma, T. L., Novakovska I. O. (2019). Satellite agroecological monitoring within the system of sustainable environmental management. Agric. sci. pract. 6(1). 18-27. doi: <https://doi.org/10.15407/agrisp.6.01.018>
25. Novakovska, I. O., Hun'ko, L. A., Dolyns'kyi, I. M. (2023). Naukovi zasady staloho rozvytku mis'koho zemlekorystuvannya [Scientific principles of sustainable development of urban land use]. Vydavnychyy tsentr NUBiP Ukrayiny, 243.

Novakovskyi L., Novakovska I.

LAND USE PLANNING AND PROBLEMS OF LAND USE CONTROL AND PROTECTION IN UKRAINE

LAND MANAGEMENT, CADASTRE AND LAND MONITORING 4'23: 4-14

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2023.04.01>

Abstract. The concept of the National Target Program for Land Use and Protection, approved by the Government in January 2022, defines the current state of land resources in the majority of the country as tense, and in some areas, as crisis-prone with a tendency to deteriorate. One of the reasons for the irrational use of land is the absence of a unified state system for their protection.

This article explores the problems of improving the legal framework for special land protection in accordance with the provisions of Article 14 of the Constitution of Ukraine. Emphasis is placed on the need to codify the norms of the current legislation in accordance with the constitutional requirement and the official legal definition of this term. The unified land protection system should include a central executive authority responsible for land relations, returning the social, economic, and ecological functions of land preservation, rational use, and protection of land resources potential, as well as the development and implementation of legislative norms and regulations for land protection, justified land use restrictions, ecological incentives, and land monitoring.

The state of scientific developments in land use forecasting and planning is examined, as well as the features of preparing predictive (pre-project) land management documentation. Legislative changes related to the preservation of agricultural agreements and the exemption from losses in agricultural production, caused by land withdrawal from circulation and their deterioration, are analyzed.

Proposals for reforming the land use and protection control system are substantiated, with a focus on concentrating state control in an executive authority that is independent and not responsible for implementing state land policy. This includes returning local councils' functions for self-governing control, aligning their powers with those of state bodies regarding land use and protection control, and creating a system of public control under the auspices of local councils and territorial communities.

Keywords: Forecasting, planning, land use, special land protection, land survey documentation.